

Rolnummers 917, 928, 948 en 950
Arrest nr. 13/97 van 18 maart 1997

ARREST

In zake : de prejudiciële vragen over artikel 15 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten en over artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters L. De Grève en M. Melchior, en de rechters H. Boel, L. François, P. Martens, J. Delruelle, G. De Baets, E. Cerexhe, H. Coremans en A. Arts, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter L. De Grève,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vragen

1. Bij vonnis van 18 december 1995 in zake J. Verwaest tegen de n.v. Dillen Gebroeders, waarvan de expeditie op 20 december 1995 ter griffie van het Hof is ingekomen, heeft de Arbeidsrechtbank te Turnhout de volgende prejudiciële vragen gesteld :

« Bestaat er een objectieve en redelijke verantwoording voor het verschil in behandeling tussen werknemers onderling en tussen werknemers en werkgevers, naargelang de basis waarop de werknemers een vordering tegen hun werkgever kunnen steunen op de arbeidsovereenkomst of de Arbeidsovereenkomstenwet, dan wel op een misdrijf waardoor zij schade heeft [lees : hebben] geleden, in die zin dat de rechtsvordering die een werknemer tegen de werkgever kan stellen op grond van de arbeidsovereenkomst of de Arbeidsovereenkomstenwet, verjaart door verloop van 5 jaar na het feit waaruit de vordering is ontstaan en ten laatste 1 jaar na het einde van de arbeidsovereenkomst, terwijl de rechtsvordering tot het verkrijgen van schadevergoeding voortvloeiend uit het misdrijf dat sommige tekortkomingen van de werkgever vormen, verjaart door verloop van 5 jaar te rekenen vanaf [de] dag [van het] misdrijf ?

Schendt artikel 26 van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering zodoende het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel en het niet-discriminatiebeginsel als vervat in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet ? »

Die zaak is ingeschreven onder nummer 917 van de rol van het Hof.

2. Bij vonnis van 26 januari 1996 in zake W. Van Ryckeghem tegen M. Pattyn, waarvan de expeditie op 31 januari 1996 ter griffie van het Hof is ingekomen, heeft de Arbeidsrechtbank te Brugge de volgende prejudiciële vragen gesteld :

« Bestaat er een objectieve en redelijke verantwoording voor het verschil in behandeling tussen werknemers en/of werkgevers naargelang de grondslag waarop werknemers een vordering tegen hun werkgever steunen op de arbeidsovereenkomst, dan wel op een misdrijf waardoor zij schade hebben geleden, in die zin dat de rechtsvordering die een werknemer tegen zijn werkgever kan instellen op grond van de arbeidsovereenkomst, verjaart door verloop van vijf jaar na het feit waaruit de vordering is ontstaan en ten laatste één jaar na het einde van de arbeidsovereenkomst (artikel 15 van de wet 3 juli 1978), terwijl de rechtsvordering tot het verkrijgen van schadevergoeding voortvloeiend uit een misdrijf dat bepaalde tekortkomingen van de werkgever bestraft, verjaart door verloop van vijf jaar te rekenen vanaf dat misdrijf (artikel 26 van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering) ?

Schendt artikel 26 van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering, binnen de materie van het arbeidsrecht, het gelijkheidsbeginsel zoals voorzien in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet ? »

Die zaak is ingeschreven onder nummer 928 van de rol van het Hof.

3. Bij vonnis van 22 maart 1996 in zake M. H. Vermeersch tegen de n.v. International Business Systems, waarvan de expeditie op 1 april 1996 ter griffie van het Hof is ingekomen, heeft de Arbeidsrechtbank te Gent de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Zijn artikel 15, eerste lid, van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten en artikel 2262 van het Burgerlijk Wetboek strijdig met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre zij voor een vordering ontstaan uit de arbeidsovereenkomst en tijdens de arbeidsovereenkomst, een verjaringstermijn van één jaar bepalen, die begint te lopen bij het einde van de arbeidsovereenkomst, en voor een vordering ontstaan uit de arbeidsovereenkomst doch na het einde van die overeenkomst, de verjaringstermijnen uit het Burgerlijk Wetboek, inzonderheid de dertigjarige termijn in artikel 2262 van het Burgerlijk Wetboek, toepasselijk maken ? »

Die zaak is ingeschreven onder nummer 948 van de rol van het Hof.

4. Bij vonnis van 28 maart 1996 in zake L. Colsoul tegen de n.v. Résidence Durbuy, waarvan de expeditie op 2 april 1996 ter griffie van het Hof is ingekomen, heeft de Arbeidsrechtbank te Marche-en-Famenne de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 26 van het Wetboek van Strafvordering niet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, doordat het verschillende verjaringstermijnen invoert naargelang de schuldvordering van een werknemer op zijn werkgever al dan niet de aard van een bezoldiging heeft ? »

Die zaak is ingeschreven onder nummer 950 van de rol van het Hof.

II. *De feiten en de rechtspleging in de bodemgeschillen*

Zaak met rolnummer 917

J. Verwaest was van 10 april 1978 tot en met 9 oktober 1989 in dienst van de n.v. Dillen Gebroeders. Op 30 september 1991 dagvaardde hij die vennootschap voor de Arbeidsrechtbank te Turnhout tot het betalen van achterstallig loon en andere vergoedingen. Hij baseert zijn vordering onder meer op de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, op de wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon der werknemers en op verschillende collectieve arbeidsovereenkomsten die zijn gesloten in het paritair comité vervoer. In zijn conclusies beklemtoont de eiser dat de vordering *ex delicto* wordt ingesteld. De verweerder vraagt in zijn conclusies een prejudiciële vraag te stellen aan het Hof alvorens recht te doen. De Arbeidsrechtbank stelt vast dat er onzekerheid bestaat over de gevolgen in het arbeidsrecht van het arrest nr. 25/95 van 21 maart 1995 van het Hof en stelt de hiervoor aangehaalde prejudiciële vragen.

Zaak met rolnummer 928

W. Van Ryckeghem was van 4 november 1968 tot en met 30 november 1991 in dienst van M. Pattyn. Hij dagvaardde op 25 januari 1993 laatstgenoemde voor de Arbeidsrechtbank te Brugge tot betaling van achterstallig loon, premies en vergoedingen. Hij stelt zijn vordering *ex delicto* in. De verweerder voert aan dat de vordering verjaard is omdat ze niet werd ingesteld binnen het jaar na de beëindiging van de arbeidsovereenkomst, terwijl de vordering niet *ex delicto* kan worden ingesteld omdat het morele bestanddeel van het misdrijf niet-bestaande is of minstens een rechtvaardigingsgrond aanwezig is. Bovendien voert de verweerder aan dat artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering het gelijkheidsbeginsel schendt; hij verwijst ter staving van die stelling naar het arrest nr. 25/95 van 21 maart 1995 van het Hof. De Arbeidsrechtbank is evenwel van oordeel dat de lering van dat arrest niet zonder meer kan worden doorgetrokken naar het sociaalrechtelijke contentieux en stelt dienvolgens de hiervoor aangehaalde prejudiciële vragen.

Zaak met rolnummer 948

M.H. Vermeersch was van 1 november 1985 tot 12 oktober 1992 in dienst van de n.v. International Business Systems. Op 12 oktober 1993 dagvaardde zij die vennootschap voor de Arbeidsrechtbank te Gent tot het betalen van een aanvullende opzeggingsvergoeding. De n.v. International Business Systems stelde een tegenvordering in tot het terugbetalen van een vakantievergoeding die onrechtmatig zou zijn ontvangen. M.H. Vermeersch werpt de verjaring van die tegenvordering op.

De Arbeidsrechtbank is van oordeel dat die tegenvordering niet aan de eenjarige verjaringstermijn bepaald in artikel 15 van de wet betreffende de arbeidsovereenkomsten is onderworpen, wel aan de gemeenrechtelijke verjaringstermijn, daar het gaat om een vordering die is ontstaan na de beëindiging van de arbeidsovereenkomst. De Arbeidsrechtbank vraagt zich evenwel af of er geen discriminatie is vervat in het gegeven dat een vordering tot terugbetaling verjaart na één jaar dan wel na dertig jaar, al naar zij ontstaat tijdens de arbeidsovereenkomst dan wel na het einde ervan. De Arbeidsrechtbank stelt hierop ambtshalve de hiervoor aangehaalde prejudiciële vraag aan het Hof.

Zaak met rolnummer 950

L. Colsoul was van 15 september 1993 tot 3 december 1993 in dienst van de n.v. Résidence Durbuy. Op 10 januari 1995 dagvaardde hij die vennootschap voor de Arbeidsrechtbank te Marche-en-Famenne tot betaling van achterstallig loon, kledijvergoeding en reiskosten. Nadat de zaak op 26 oktober 1995 was gepleit, gelastte de Arbeidsrechtbank ambtshalve een heropening der debatten ten einde de partijen ertoe in staat te stellen hun standpunt kenbaar te maken over de gevolgen van het arrest nr. 25/95 van 21 maart 1995 van het Hof op het geding. Nadat op 22 februari 1996 een nieuwe terechtzitting was gehouden, waarop over dit rechtspunt werd gedebatteerd, stelde de Arbeidsrechtbank de hiervoor aangehaalde prejudiciele vraag.

III. *De rechtspleging voor het Hof*

a. *De zaak met rolnummer 917*

Bij beschikking van 20 december 1995 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 16 januari 1996 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 23 januari 1996.

b. *De zaak met rolnummer 928*

Bij beschikking van 31 januari 1996 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 9 februari 1996 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 16 februari 1996.

c. *De zaken met rolnummers 917 en 928*

Bij beschikking van 6 februari 1996 heeft het Hof in voltallige zitting de zaken samengevoegd.

Memories zijn ingediend door :

- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, bij op 4 maart 1996 ter post aangetekende brief (rolnummer 917);

- M. Pattyn, Patrijzenhoek 14, 8210 Zedelgem, bij op 20 maart 1996 ter post aangetekende brief (rolnummer 928);

- W. Van Ryckeghem, Fazantenlaan 13, 8210 Zedelgem, bij op 21 maart 1996 ter post aangetekende brief (rolnummer 928);

- de Ministerraad, bij op 25 maart 1996 ter post aangetekende brief (rolnummer 928).

d. De zaken met rolnummers 948 en 950

Bij beschikkingen van 1 en 2 april 1996 heeft de voorzitter in functie voor ieder van de zaken de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om in de respectieve zaken artike-171 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissingen is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 30 april 1996 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 4 mei 1996.

De Ministerraad heeft een memorie ingediend bij op 18 juni 1996 ter post aangetekende brief.

Bij beschikking van 20 juni 1996 heeft voorzitter L. De Grève vastgesteld dat de memorie van de Ministerraad is ingediend na het verstrijken van de bij artikel 85 van de organieke wet bepaalde termijn en gezegd dat de Ministerraad beschikt over een termijn van acht dagen om dienaangaande eventueel schriftelijke opmerkingen in te dienen.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de Ministerraad bij op 21 juni 1996 ter post aangetekende brief.

Bij beschikking van 9 juli 1996 heeft het Hof de op 18 juni 1996 door de Ministerraad ingediende memorie uit de debatten geweerd.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de Ministerraad bij op 11 juli 1996 ter post aangetekende brief.

e. De zaken met rolnummers 917, 928, 948 en 950

Bij beschikking van 18 april 1996 heeft het Hof in voltallige zitting de zaken met rolnummers 948 en 950 en de reeds gevoegde zaken met rolnummers 917 en 928 samengevoegd.

Van de memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 20 juni 1996 ter post aangetekende brieven.

Memories van antwoord zijn ingediend door :

- M. Pattyn, bij op 12 juli 1996 ter post aangetekende brief;
- W. Van Ryckeghem, bij op 16 juli 1996 ter post aangetekende brief;
- de Ministerraad, bij op 19 juli 1996 ter post aangetekende brief.

Bij beschikkingen van 29 mei 1996 en 26 november 1996 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot respectievelijk 20 december 1996 en 20 juni 1997.

Bij beschikking van 12 december 1996 heeft voorzitter L. De Grève de zaken voorgelegd aan het Hof in voltallige zitting.

Bij beschikking van dezelfde datum heeft het Hof de zaken in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 16 januari 1997 nadat het de partijen had uitgenodigd in een uiterlijk op 10 januari 1997 in te dienen aanvullende memorie zich nader te verklaren over volgende vragen :

« Welke verantwoording kan worden aangevoerd voor het bestaan van de specifieke verjaringstermijn van artikel 15 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, geplaatst tegenover de gemeenrechtelijke verjaringstermijn bepaald in artikel 2262 van het Burgerlijk Wetboek, enerzijds, en tegenover de verjaringstermijn bepaald in artikel 2277 van het Burgerlijk Wetboek, anderzijds? Mag die laatste verjaringstermijn zelf worden geacht in overeenstemming te zijn met het grondwettelijke gelijkheidsbeginsel? »

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 13 december 1996 ter post aangetekende brieven.

Aanvullende memories zijn ingediend door :

- M. Pattyn, bij op 3 januari 1997 ter post aangetekende brief;
- W. Van Ryckeghem, bij op 9 januari 1997 ter post aangetekende brief;
- de Ministerraad, bij op 9 januari 1997 ter post aangetekende brief.

Op de openbare terechtzitting van 16 januari 1997 :

- zijn verschenen :
 - . Mr. Ph. Descamps *loco* Mr. F. Scholiers, advocaten bij de balie te Brugge, voor W. Van Ryckeghem;
 - . Mr. P. Arnou, advocaat bij de balie te Brugge, voor M. Pattyn;
 - . Mr. P. Peeters, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters-verslaggevers H. Coremans en L. François verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- zijn de zaken in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

Memorie van de Ministerraad in de zaak met rolnummer 917

A.1.1. De prejudiciële vraag voldoet niet aan het voorschrift van artikel 27, § 2, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, dat erin voorziet dat de vraag de bepalingen van de wet, het decreet of de ordonnantie die het onderwerp uitmaken van de vraag moet vermelden. De verwijzende rechter vermeldt uitsluitend artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering in zijn vraag, terwijl deze ook betrekking heeft op artikel 15 van de wet betreffende de arbeidsovereenkomsten. De prejudiciële vraag is niet ontvankelijk of moet minstens worden geherformuleerd.

A.1.2. Aan de orde is enkel het onderscheid tussen de vijfjarige termijn van artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering en de een- of vijfjarige termijn van artikel 15 van de wet betreffende de arbeidsovereenkomsten.

Er moet worden vastgesteld dat de werknemer steeds de keuze heeft om zijn achterstallig loon middels een contractuele vordering op te eisen, dan wel middels een burgerlijke vordering *ex delicto* tot herstel van de schade die werd veroorzaakt door het misdrijf, wat leidt tot de toepassing van de onderscheiden, hiervoor genoemde, verjaringstermijnen. De wanbetaling van het loon is immers niet enkel een contractuele wanprestatie van de werkgever, maar ook een misdrijf. Er moet dan ook worden besloten dat er in de procedure die aanleiding gaf tot de prejudiciële vraag geen sprake is van een onderscheiden behandeling, nu de werknemers hun vordering steeds op contractuele of op delictuele grondslag kunnen instellen.

De situaties die het voorwerp uitmaken van de prejudiciële vraag zijn onderling niet vergelijkbaar. Terwijl het in het arrest nr. 25/95 ging over verjaringstermijnen voor het instellen van twee burgerlijke rechtsvorderingen die beide artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek als rechtsgrond hadden, gaat het hier om een verjaringstermijn die geldt ten aanzien van een extracontractuele vordering *ex delicto*, en de verjaringstermijn die geldt voor een contractuele vordering die rechtstreeks of onrechtstreeks steunt op een arbeidsovereenkomst. Het gaat bijgevolg niet om voldoende vergelijkbare categorieën. Dat de beide verjaringstermijnen in aanmerking komen in geval van wanbetaling van loon door de werkgever, is uitsluitend te wijten aan de regels van samenloop van de contractuele vordering en de vordering *ex delicto*.

A.1.3. In ondergeschikte orde voert de Ministerraad aan dat het onderscheid waarover de vraag wordt gesteld, op een objectief criterium steunt en redelijkerwijze verantwoord is. Het verschil in behandeling berust op een objectief criterium, namelijk de grondslag van de vordering en het al dan niet strafbaar stellen door de wetgever van de miskenning door de werkgever van de op hem rustende verplichtingen. Bovendien bestaat er een redelijke verantwoording voor het onderscheid. De in de regel langere verjaringstermijn voor een burgerlijke vordering op grond van een misdrijf kan worden verantwoord door het feit dat de vordering in dat geval steunt op een tekortkoming die door de wetgever als strafbaar is aangemerkt en dus zwaarder is dan een louter contractuele fout. De verjaring van contractuele vorderingen steunend op de arbeidsovereenkomstenwet is anderzijds ingegeven door de zorg om de rechtszekerheid in de arbeidsrelaties niet in het gedrang te brengen door een te lange verjaringstermijn.

In ieder geval is het verschil in verjaringstermijn naargelang het een contractuele vordering betreft dan wel een vordering *ex delicto* niet van die aard dat geen redelijk verband van evenredigheid zou bestaan tussen de aangewende middelen en het beoogde doel, temeer daar er samenloop geldt van de vordering *ex delicto* en de contractuele vordering tot betaling van achterstallig loon en men niet inziet waarom in het arbeidsrecht hiervan zou moeten worden afgeweken.

Memorie van M. Pattyn in de zaak met rolnummer 928

A.2.1. Men kan zich afvragen of het redelijk is verschillende verjaringstermijnen te hanteren bij vorderingen wegens eenzelfde contractuele tekortkoming, naargelang die tekortkoming tegelijk een misdrijf vormt.

Voorts rijst de vraag of in het arbeidsrecht de strafbaarstelling van bepaalde gedragingen niet louter technisch en zelfs willekeurig is. Even zware tekortkomingen worden soms wel en soms niet strafbaar gesteld, zodat men kan betwijfelen of het verschil in behandeling wel op een objectieve en redelijke basis berust.

A.2.2. Het Hof heeft in zijn arrest nr. 25/95 van 21 maart 1995 in algemene bewoordingen de strijdigheid van artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet vastgesteld. De vraag rijst of het Hof nog nadien kan zeggen dat dit niet zo is in het arbeidsrecht. Weliswaar bepaalt artikel 28 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof dat een arrest gewezen op prejudiciële vraag enkel bindend is voor de verwijzende rechter en de rechtscolleges die uitspraak moeten doen in dezelfde zaak, maar het is evenzeer zo dat het Hof zelf reeds heeft beslist dat de draagwijdte van zulk een arrest verder gaat dan de grenzen bepaald in artikel 28 van de bijzondere wet van 6 januari 1989, mede gelet op de artikelen 4, 2°, en 26, § 2, derde lid, van die wet. Hieruit volgt dat het Hof rekening moet houden met de weerslag van zijn beslissingen op andere situaties dan die welke het voorwerp uitmaakten van de prejudiciële vraag. Uit het hiervoor vermelde arrest van het Hof vloeit dus voort dat artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering ook in andere situaties dan die welke het voorwerp uitmaakten van de prejudiciële vraag, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt. De vraag rijst derhalve of daarop nog kan worden teruggekomen voor bepaalde rechtstakken, zoals het arbeidsrecht.

Memorie van W. Van Ryckeghem in de zaak met rolnummer 928

A.3. Het verschil tussen de verjaringsstelsels van de rechtsvordering binnen de aangelegenheid van het arbeidsrecht, naargelang de vordering steunt op een misdrijf of op de arbeidsovereenkomst tussen partijen, berust op een objectief criterium, met name het al dan niet strafbaar stellen door de wet van het niet naleven van verplichtingen die naar aanleiding van het bestaan of de uitvoering van de arbeidsovereenkomst ontstaan, of van het niet naleven van collectieve arbeidsovereenkomsten.

In het arrest nr. 25/95 van 21 maart 1995 werd het onderscheid tussen de gemeenrechtelijke verjaringstermijn, die dertig jaar bedraagt, en de verjaringstermijn van de burgerlijke vordering voortspruitend uit een misdrijf, die vijf jaar bedraagt, niet redelijk verantwoord bevonden, omdat het slachtoffer van een misdrijf wordt geconfronteerd met een minder lange verjaringstermijn dan het slachtoffer van een onrechtmatige daad die niet strafrechtelijk is bestraft, terwijl die laatste onrechtmatige daad nochtans een minder zware foutieve gedraging uitmaakt dan een strafrechtelijk bestrafte onrechtmatige daad.

In arbeidsrechtelijke aangelegenheden daarentegen is de verjaringstermijn van vorderingen betreffende de niet-naleving van niet strafrechtelijk gesanctioneerde verplichtingen die naar aanleiding van het bestaan of de uitvoering van de arbeidsovereenkomst ontstaan, korter dan de verjaringstermijn die geldt wanneer de niet-naleving van die verplichtingen tevens strafrechtelijk bestraft is. De rechtspositie van het slachtoffer van een sociaalrechtelijk misdrijf is zodoende niet inferieur aan de rechtspositie van het slachtoffer van een contractuele tekortkoming. Uit het arrest nr. 25/95 van het Hof kan slechts worden afgeleid dat de door een misdrijf benadeelde voor het uitoefenen van zijn burgerlijke vordering niet over een kortere termijn mag beschikken dan de persoon die niet door een strafbaar gestelde handeling is benadeeld, wat te dezen niet het geval is.

Het aan het Hof voorgelegde onderscheid is bijgevolg redelijk verantwoord, daar in arbeidsrechtelijke aangelegenheden het herstel van de nadelige gevolgen van een strafbaar gestelde gedraging langer kan worden gevorderd dan de schadeloosstelling voor een louter contractuele inbreuk.

Memorie van de Ministerraad in de zaak met rolnummer 928

A.4.1. Enkel het onderscheid tussen de verjaringstermijn voor een extracontractuele vordering *ex delicto* en de verjaringstermijn voor een contractuele vordering die steunt op een arbeidsovereenkomst is in deze zaak aan de orde. Het gaat hier om niet voldoende vergelijkbare categorieën. De verwijzende rechter stelt ten onrechte vast dat de vorderingen *ex contractu* en *ex delicto* dezelfde grondslag zouden hebben, namelijk de arbeidsovereenkomst. De arbeidsovereenkomst is enkel de grondslag voor de vordering *ex contractu*. Dat beide verjaringstermijnen in aanmerking komen in geval van wanbetaling van het loon is uitsluitend te wijten aan de regels van de samenloop van de contractuele vordering en de vordering *ex delicto*.

A.4.2. In ondergeschikte orde voert de Ministerraad aan, op grond van dezelfde argumenten als

weergegeven onder A.1.3, dat het onderscheid waarover de vraag wordt gesteld, op een objectief criterium berust en redelijkerwijze verantwoord is.

Memorie van antwoord van M. Pattyn in de zaak met rolnummer 928

A.5. Het is niet voldoende vast te stellen dat het verschil in behandeling dat voortvloeit uit de verschillende verjaringstermijnen naargelang aan een vordering ontstaan uit een arbeidsovereenkomst al dan niet voortvloeit uit een misdrijf, een objectieve grondslag heeft. Er moet bovendien worden aangetoond dat het onderscheid redelijk verantwoord is. De Arbeidsrechtbank te Brugge twijfelt hieraan, enerzijds, omdat de wetgever noch in het verschil in behandeling heeft voorzien, noch dat verschil heeft gewild en, anderzijds, omdat de wetgever op vrij willekeurige wijze inbreuken op de arbeidsovereenkomstenwet strafbaar heeft gesteld, zonder dat dit met de zwaarte van de inbreuk lijkt overeen te stemmen. Op dat argument wordt niet door de Ministerraad geantwoord.

Er moet worden herinnerd aan het feit dat het Hof in zijn arrest nr. 25/95 van 21 maart 1995 reeds in het algemeen heeft geoordeeld dat artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt. Het is zeer de vraag of die ongrondwettigverklaring nu nog kan worden afgezwakt voor bepaalde rechtstakken.

Memorie van antwoord van W. Van Ryckeghem

A.6. Het onderscheid op het gebied van de verjaringstermijn tussen contractuele en extracontractuele vorderingen steunend op een misdrijf berust op een objectief criterium, namelijk het al dan niet strafbaar karakter van het miskennen van de arbeidsrechtelijke regels. De grondslag van het onderscheid is ofwel de arbeidsovereenkomst ofwel een misdrijf, wat een objectief criterium uitmaakt.

Het onderscheid is bovendien redelijk verantwoord te noemen, daar het slachtoffer van een sociaalrechtelijk misdrijf over een langere periode beschikt om rechtsherstel na te streven dan het slachtoffer van een louter contractuele inbreuk op de arbeidsverhouding, zodat hij in een gunstiger positie dan die laatste verkeert.

Memorie van antwoord van de Ministerraad

A.7.1. De prejudiciële vragen in de zaken met rolnummers 917 en 950 voldoen niet aan het voorschrift van artikel 27, § 2, van de bijzondere wet van 6 januari 1989, omdat die verwijzingsbeslissingen niet op volledige wijze de norm aanwijzen die het voorwerp uitmaakt van de prejudiciële vraag. In beide verwijzingsbeslissingen wordt enkel melding gemaakt van artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering, maar ontbreekt de vermelding van de wetsbepalingen die de verjaringstermijn vaststellen van vorderingen die steunen op de arbeidsovereenkomst of op de arbeidsovereenkomstenwet, welke termijn bepaald wordt door artikel 15 van de arbeidsovereenkomstenwet. Het Hof moet de prejudiciële vragen die in hiervoor vermelde zaken zijn gesteld onontvankelijk verklaren of minstens overgaan tot een herformulering ervan.

A.7.2. Krachtens de prejudiciële vraag gesteld in de zaak met rolnummer 948, wordt aan het Hof de verschillende behandeling voorgelegd die zou voortvloeien uit de toepassing van, enerzijds, de verjaringstermijn vervat in artikel 15 van de arbeidsovereenkomstenwet en, anderzijds, de verjaringstermijn voorgeschreven door artikel 2262 van het Burgerlijk Wetboek, naargelang de vorderingen die zijn ontstaan « uit » een arbeidsovereenkomst, al dan niet zijn ontstaan « tijdens » de looptijd van die overeenkomst.

De prejudiciële vraag betreft dus geenszins het onderscheid tussen de dertigjarige verjaringstermijn op grond van artikel 2262 van het Burgerlijk Wetboek en de vijfjarige termijn van artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering en evenmin, zoals in de overige zaken die in onderhavige procedure werden samengevoegd, het onderscheid tussen de laatstgenoemde termijn en de een- of vijfjarige termijn van artikel 15 van de arbeidsovereenkomstenwet.

De vraag rijst of er wel een onderscheiden behandeling volgt uit het gegeven dat de vordering al dan niet is ontstaan tijdens de duur van de arbeidsovereenkomst.

De tegenvordering is uitdrukkelijk gegrond op artikel 1235, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek, dat betrekking heeft op de terugvordering van onverschuldigde betaling. Men kan aldus verdedigen dat de tegenvordering een andere oorzaak heeft dan de arbeidsovereenkomst en bijgevolg niet « uit de (arbeids)overeenkomst ontstaan » is, zoals vereist wordt voor de toepassing van artikel 15 van de arbeidsovereenkomstenwet.

Men kan de stelling verdedigen dat de vordering tot terugbetaling van een onverschuldigde betaling niet onderworpen is aan de verjaringstermijn van artikel 15 en dit ongeacht of deze vordering tijdens of na de duur van de arbeidsovereenkomst is ontstaan. Uit het enkele gegeven dat de vordering tijdens dan wel na de looptijd van de arbeidsovereenkomst is ontstaan, volgt in die zienswijze geen onderscheiden behandeling, zodat het gelijkheidsbeginsel niet zou zijn geschonden.

Een andere lering is dat de een- of vijfjarige verjaringstermijn van artikel 15 van de arbeidsovereenkomstenwet enkel van toepassing is op vorderingen die zijn ontstaan tijdens de uitvoering van de arbeidsovereenkomst of uiterlijk op het ogenblik van de beëindiging ervan. Ook die lering wordt niet unaniem aanvaard. Volgens bepaalde rechtsleer en rechtspraak blijft dat artikel van toepassing op vorderingen die zijn ontstaan na de beëindiging van de arbeidsovereenkomst. Het is bijgevolg mogelijk, en dit moet geval per geval worden onderzocht, dat een vordering, niettegenstaande zij is ontstaan na het einde van de arbeidsovereenkomst, toch in die arbeidsovereenkomst haar oorsprong vindt, zoals is vereist voor de toepassing van artikel 15 van de arbeidsovereenkomstenwet.

A.7.3. De aan het Hof voorgelegde situaties in de zaken met rolnummers 917, 928 en 950 vormen geen vergelijkbare categorieën. Het gaat hier om een verschil in behandeling dat voortvloeit uit de toepassing van de verjaringstermijn van artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering, enerzijds, en van de verjaringstermijn bepaald in artikel 15 van de arbeidsovereenkomstenwet, anderzijds. In die zaken gaat het geenszins om het onderscheid tussen de dertigjarige verjaringstermijn van artikel 2262 van het Burgerlijk Wetboek en de vijfjarige termijn van artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering.

In de arresten nr. 25/95 van 21 maart 1995 en nr. 32/96 van 15 mei 1996 heeft het Hof zich uitgesproken over de verenigbaarheid van verjaringstermijnen voor het instellen van twee soorten burgerlijke rechtsvorderingen die beide artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek als rechtsgrond hebben. In de zaken met rolnummers 917, 928 en 950 is daarentegen het onderscheid aan de orde tussen de verjaringstermijn die geldt ten aanzien van een extracontractuele vordering *ex delicto* en de verjaringstermijn die geldt voor een contractuele vordering die steunt op een arbeidsovereenkomst. Beide vorderingen hebben derhalve niet dezelfde grondslag. Het gaat

bijgevolg niet om voldoende vergelijkbare categorieën, zodat er van schending van het gelijkheidsbeginsel geen sprake kan zijn.

A.7.4. Men kan immers bezwaarlijk aannemen dat het Hof in voormeld arrest van 21 maart 1995 van oordeel was dat artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering altijd en in alle gevallen in strijd is met het gelijkheidsbeginsel. Het arrest van 21 maart 1995 heeft enkel uitspraak gedaan over een welbepaalde toepassing van artikel 26, namelijk in de gevallen waar die bepaling « tot gevolg [heeft] dat zij die door een fout schade lijden in een merkelijk ongunstiger positie verkeren wanneer die fout een misdrijf uitmaakt, dan wanneer zulks niet het geval is ».

Voormeld arrest stelt bovendien uitdrukkelijk dat de *ratio legis* van artikel 26, namelijk het recht op vergoeding van de dader van een misdrijf, alsmede de rechtszekerheid en het voorkomen dat de inmiddels herstelde openbare vrede opnieuw wordt verstoord, wel degelijk kan verantwoord worden dat voor de strafvordering bijzondere verjaringstermijnen gelden die in verhouding staan tot de ernst van de feiten. Het Hof was enkel van oordeel dat die *ratio legis* niet kan verantwoord worden dat de burgerlijke rechtsvordering tot vergoeding van de door die feiten teweeggebrachte schade na vijf jaar verjaart, terwijl de vergoeding van de schade teweeggebracht door een burgerlijke fout, die minder zwaar is dan een fout die de wetgever als strafbaar heeft aangemerkt, gedurende dertig jaar kan worden gevorderd.

Voormeld arrest heeft dan ook geenszins beslist dat artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering in alle gevallen het gelijkheidsbeginsel schendt. Voor de toepassing van dat artikel kan immers, zoals in het arrest zelf werd vooropgesteld, in vele gevallen een redelijke verantwoording verschaft worden.

Voor zover in de zaken met rolnummers 917, 928 en 950 al sprake zou zijn van een onderscheiden behandeling van categorieën van personen die zich in een vergelijkbare situatie bevinden, *quod non*, berust het verschil in verjaringstermijn voor het instellen van een vordering tegen de werkgever naargelang die vordering steunt op een contractuele (of wettelijke) grondslag dan wel op een misdrijf, op een objectief criterium, namelijk de grondslag van de vordering en het al dan niet strafbaar stellen door de wetgever van de miskennis door de werkgever van de verplichtingen die op hem rusten. Dat criterium werd door het Hof in zijn arrest nr. 25/95 van 21 maart 1995 objectief bevonden.

In datzelfde arrest werd evenwel geoordeeld dat het onderscheid niet redelijk verantwoord was, daar zij die schade lijden door een fout die ook een misdrijf uitmaakt, zich in een merkelijk ongunstiger positie bevinden dan zij die schade lijden door een fout die geen misdrijf uitmaakt, dit terwijl de strafrechtelijk bestrafte fout per definitie zwaarder is.

Die redengeving geldt niet voor de gevallen in de voornoemde zaken.

Het onderscheid in verjaringstermijn voor contractuele vorderingen, enerzijds, en voor extracontractuele vorderingen op grond van een misdrijf, anderzijds, kan in redelijkheid worden verantwoord. De in de regel langere verjaringstermijn voor een burgerlijke vordering op grond van een misdrijf, namelijk praktisch gezien vijf jaar na het einde van de arbeidsovereenkomst in plaats van één jaar, kan worden verantwoord door het gegeven dat de vordering steunt op een tekortkoming ten aanzien van een strafrechtelijk gesanctioneerde verplichting en dus een ernstiger tekortkoming uitmaakt dan een louter contractuele fout. De verjaringstermijn van één jaar van contractuele vorderingen met betrekking tot de arbeidsovereenkomst is bovendien ingegeven door de zorg om de rechtszekerheid in arbeidsrelaties niet in het gedrang te brengen door een te lange verjaringstermijn aan de partijen op te leggen.

Zulks geldt ook wanneer men de interpretatie door de verwijzende rechter van artikel 15 van de arbeidsovereenkomstenwet aanneemt.

Los van de vaststelling dat twee fundamenteel verschillende situaties worden vergeleken, kan niet worden betwist dat het onderscheid ook in die interpretatie objectief en redelijk verantwoord is. Het onderscheid is objectief, daar het berust op het tijdstip van ontstaan van de vordering, namelijk tijdens of na de beëindiging van de arbeidsovereenkomst. Het onderscheid is bovendien redelijk verantwoord. De kortere verjaringstermijn voor vorderingen ontstaan tijdens de arbeidsovereenkomst is ingegeven door de zorg om de rechtszekerheid in arbeidsrelaties niet in het gedrang te brengen door een te lange verjaringstermijn, alsook om betwistingen in arbeidsrelaties zo spoedig mogelijk te beslechten, zowel in het belang van de partijen als in het belang van de

algemene sociale vrede.

A.7.5. Het argument dat de strafbaarstelling van bepaalde gedragingen dikwijls louter technisch, zelfs willekeurig is, is irrelevant, omdat het Hof in deze prejudiciële procedure niet wordt ondervraagd over de beoordeling van de wetgever om een bepaalde daad al dan niet strafbaar te stellen. De enige vraag die voorligt is of het onderscheid in verjaringstermijn al dan niet redelijk en objectief verantwoord is.

Aanvullende memorie van M. Pattyn

A.8. Naast de algemene gemeenrechtelijke verjaringstermijn van dertig jaar zijn er afwijkende verjaringstermijnen voor de verkrijgende verjaring inzake onroerende goederen en een aantal «bijzondere» verjaringen. Die laatste verjaringen vallen uiteen in twee groepen. Er is, enerzijds, de vijfjarige verjaringstermijn van schuldvorderingen die te voldoen zijn in periodieke betalingen en ermee vergelijkbare schuldvorderingen; anderzijds, zijn er de verjaringstermijnen van schuldvorderingen wegens het verlenen van diensten in het dagelijks maatschappelijk verkeer. Die bijzondere verjaringstermijnen bestaan reeds zeer lang.

Met de vijfjarige verjaringstermijn van artikel 2277 van het Burgerlijk Wetboek wil men een al te lange accumulatie van periodiek vervallen schulden vermijden, en alzo de schuldenaar beschermen.

De korte verjaringstermijnen van sommige dienstverleners steunen op een vermoeden van betaling. Ze worden gemotiveerd vanuit bewijsproblemen, eigen aan dergelijke vorderingen. De verscheidenheid van die termijnen vindt haar grondslag in de ingewikkeldheid en de duur van de geleverde prestaties.

In het arbeidsovereenkomstenrecht heeft vanaf het begin de bekommernis vooropgestaan om de termijn om vorderingen in te stellen na het beëindigen van de arbeidsovereenkomst, kort te houden. De verjaringstermijn werd systematisch beperkt gehouden tot een korte tijd na het einde van de arbeidsovereenkomst. De wetgever heeft niet gewild dat nog jarenlang kon worden teruggekomen op een beëindigde arbeidsovereenkomst. Meestal verjaarden de vorderingen één jaar na het beëindigen van de arbeidsovereenkomst, en dit is nu ook nog het geval.

De vraag rijst derhalve of artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering het gelijkheidsbeginsel schendt, nu het tot gevolg heeft dat het de verjaringstermijn van één jaar na het einde van de arbeidsovereenkomst kan verlengen. Er is geen objectieve reden om die verjaringstermijn in vrij willekeurige gevallen door een eveneens vrij willekeurige strafbaarstelling langer te laten aanslepen.

Periodiek te betalen schuldvorderingen zijn sinds lang aan een kortere verjaringstermijn onderworpen, en de verantwoording voor die kortere termijn, de bescherming van de schuldenaar, is nog steeds actueel. Periodiek te betalen schuldvorderingen bieden minder duidelijkheid; daarenboven heeft men moeilijker zicht op het steeds maar oplopend totaal.

Nu de afwijking van artikel 15 van de wet van 3 juli 1978 ten aanzien van artikel 2262 van het Burgerlijk Wetboek als gerechtvaardigd overkomt, is het redelijk ze ook op alle vorderingen ontstaan uit de arbeidsovereenkomst toe te passen en dus de toepassing van artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering ook hier uit te sluiten. Het nogal willekeurig toekennen van het karakter van misdrijf aan sommige arbeidsrechtelijke tekortkomingen, verantwoordt geen afwijking in de verjaringstermijn.

Aanvullende memorie van W. Van Ryckeghem

A.9.1. De kortere verjaringstermijnen in het sociaal recht beogen de rechtszekerheid te waarborgen en te voorkomen dat de inmiddels herstelde sociale vrede, waarop het arbeidsrechtelijk overlegmodel steunt, andermaal zou worden verstoord. Een kortere verjaringstermijn dan die bepaald in artikel 2262 van het Burgerlijk Wetboek lijkt dan ook redelijk verantwoord, gelet op de lange traditie om periodieke schuldvorderingen aan een kortere verjaringstermijn te onderwerpen.

De vraag rijst evenwel of de beperking van de vijfjarige termijn tot één jaar na het einde van de arbeidsovereenkomst redelijk is, wanneer men die beperking plaatst tegenover de vijfjarige verjaringstermijn van artikel 2277 van het Burgerlijk Wetboek, waar geen inperking van die termijn bestaat. Vorderingen met betrekking tot het inkomen uit arbeid worden immers zonder verantwoording anders behandeld dan andere vorderingen met betrekking tot het inkomen uit andere periodieke schuldvorderingen.

Veelal aarzelt de werknemer aanvankelijk, ook na het einde van de arbeidsovereenkomst, om een vordering tegen zijn ex-werkgever in te stellen om niet als een moeilijke werknemer te worden bestempeld en zijn wedertewerkstellingskansen niet te hypothekeren.

Het niet-naleven van verplichtingen die voortspruiten uit de arbeidsovereenkomst wordt als een ernstige tekortkoming beschouwd, wat blijkt uit het gegeven dat op het niet-naleven van vele van die verplichtingen strafsancities staan. Het is dan ook in strijd met het gelijkheidsbeginsel dat de schuldeiser die op artikel 2277 van het Burgerlijk Wetboek kan steunen, beschikt over een termijn van vijf jaar om zijn vordering in te stellen, terwijl de schuldeiser in het kader van een arbeidsrechtelijke verbintenis slechts over één jaar na het einde van de arbeidsovereenkomst beschikt.

A.9.2. De vraag of de miskenning van een bepaalde arbeidsrechtelijke verplichting al dan niet als een misdrijf moet worden bestempeld, is irrelevant en is vreemd aan het huidige geding. Artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Aanvullende memorie van de Ministerraad

A.10.1. Wanneer men de verjaringstermijn van artikel 2277 van het Burgerlijk Wetboek vergelijkt met de gemeenrechtelijke verjaringstermijn van artikel 2262 van het Burgerlijk Wetboek, beschouwt men twee totaal verschillende situaties waarbij de betrokken personen in een geheel verschillende relatie tegenover elkaar staan, zodat een verschillende behandeling per definitie verantwoord is.

In ieder geval berust het onderscheid op een objectief criterium, namelijk de opeisbaarheid van periodieke schuldvorderingen die het karakter hebben van een inkomen.

De bijzondere verjaringstermijn van artikel 2277 van het Burgerlijk Wetboek is bovendien redelijk verantwoord. De belangrijkste bestaansredenen van die termijn is de zorg om het onvermogen of faillissement van de schuldenaar door een onbeperkte opeenstapeling van interesten of andere periodieke schulden te voorkomen. Tegelijk wordt het stilzitten van de schuldeiser bestraft. Een tweede, evenwel minder belangrijke en zelfs betwiste bestaansreden is dat de schuldeiser een vermoeden van betaling opwekt door het laten verstrijken van de vijfjarige termijn.

De eerste bestaansreden blijft een volledige geldingskracht behouden en is ingegeven door het algemeen belang. De wetgever in een verzorgingsstaat is erbij gebaat dat zijn rechtssubjecten niet het slachtoffer worden van de korte, periodieke schulden die zij soms noodgedwongen hebben aangegaan om te voorzien in hun behoeften. Het besproken onderscheid is des te meer verantwoord daar het gaat om schuldvorderingen waarvan het tijdstip van opeisbaarheid niet onzeker is. Uit het arrest nr. 32/96 van 15 mei 1996 blijkt overigens dat het al dan niet vaststaand karakter van het tijdstip van opeisbaarheid van een schuldvordering een belangrijk element is bij de beoordeling van het verantwoord karakter van onderscheiden op het gebied van verjaringstermijnen.

A.10.2. De categorie van personen op wie de verjaringstermijn van artikel 15 van de arbeidsovereenkomstenwet van toepassing is, is niet vergelijkbaar met de categorie van personen op wie de gemeenrechtelijke verjaringstermijnen van toepassing zijn. De door die wet geregelde contractuele arbeidsverhoudingen zijn onderworpen aan een specifiek stelsel. Het betreft een complexe juridische structuur van contractuele rechten en verplichtingen tussen werkgevers en werknemers die onder het toepassingsgebied van een specifieke wetgeving vallen.

In ieder geval berust het onderscheid tussen de gemeenrechtelijke verjaringstermijnen en de arbeidsrechtelijke verjaringstermijn van artikel 15 van de arbeidsovereenkomstenwet op een objectief criterium, namelijk het bestaan en de beëindiging van een arbeidsverhouding. Van belang hierbij is dat de aard van de geleverde prestaties bepalend is voor het bestaan van een arbeidsovereenkomst.

Het onderscheid is bovendien redelijk verantwoord. In de parlementaire voorbereiding van verschillende wetten op de arbeidsovereenkomsten wordt gewezen op de specifieke aard van de arbeidsovereenkomst en op het streven naar rechtszekerheid door de inkorting van de verjaringstermijn. De arbeidsverhouding tussen werkgevers en werknemers impliceert een groot aantal rechtshandelingen en rechtsfeiten waardoor de mogelijkheid op geschillen toeneemt. De rechtszekerheid en de algemene sociale vrede vereisen dat werkgevers en werknemers hun rechtsovereenkomsten met betrekking tot de arbeidsovereenkomst zo vlug mogelijk instellen, dit zowel tijdens als na de beëindiging van de arbeidsovereenkomst.

Ten aanzien van de vijfjarige verjaringstermijn voor periodieke schulden die het karakter van een inkomen hebben, moet worden opgemerkt dat artikel 15 van de wet van 3 juli 1978 slechts een afwijking van artikel 2277 van het Burgerlijk Wetboek inhoudt in zoverre de verjaring intreedt één jaar na het einde van de arbeidsovereenkomst. Ook die afwijking wordt verantwoord door de specifieke aard van de arbeidsovereenkomst, waardoor de mogelijkheid op geschillen groter is dan wanneer andere periodieke schuldvorderingen op het spel staan die het karakter van een inkomen hebben.

Blijkens de rechtspraak van het Hof, meer bepaald met betrekking tot het onderscheid tussen arbeiders en bedienden op het gebied van de opzeggingstermijnen, moet bij de toetsing aan het gelijkheidsbeginsel rekening worden gehouden met de historische context waarbinnen een maatregel is genomen en met aan de gang zijnde hervormingen die redelijkerwijze slechts in fasen kunnen worden verwezenlijkt. Door het aannemen van de wet van 3 juli 1978 heeft de wetgever een codificatie van de regels betreffende de onderscheiden arbeidsrechtelijke verhoudingen willen verwezenlijken, zonder op exhaustieve wijze alle bestaande problemen in verband met de arbeidsrechtelijke verhoudingen te willen oplossen.

Artikel 15 van de arbeidsovereenkomstenwet is daarom niet te beschouwen als een eindpunt, maar als een momentopname van een aan de gang zijnde evolutie, waarbij de noodzaak om inzake arbeidsverhoudingen in een van het gemeen recht afwijkende verjaringstermijn te voorzien, wordt bevestigd en waarbij de historisch gegroeide verschillen in verjaringstermijnen voor de onderscheiden categorieën werknemers worden weggewerkt.

Uit de historische evolutie van de regeling van de verjaringstermijnen binnen het arbeidsovereenkomstenrecht blijkt dat de wetgever een noodzakelijkerwijze van het gemeen recht afwijkende verjaringstermijn inzake arbeidsovereenkomsten systematisch heeft beoogd en uitgewerkt in het kader van de regeling van de verschillende arbeidsverhoudingen in onze maatschappij, hetgeen, wegens de complexiteit en de omvang ervan, onvermijdelijk in bepaalde fasen moest en moet gebeuren.

Hierbij moet worden beklemtoond dat de wetgever in 1978, specifiek inzake verjaringstermijnen, eenvormigheid heeft nagestreefd voor alle personen die onder het toepassingsgebied van de arbeidsovereenkomstenwet vallen.

Door eerst de maatschappelijk belangrijkste arbeidsverhoudingen te regelen en daarna geleidelijk de verjaringstermijnen in minder belangrijke en nieuwe arbeidsrelaties in overeenstemming te brengen met artikel 15 van de arbeidsovereenkomstenwet, heeft de wetgever een maatregel genomen die redelijkerwijze als evenredig met het door hem nagestreefde doel moet worden beschouwd.

- B -

Ten aanzien van de ontvankelijkheid van de prejudiciële vragen in de zaken met rolnummers 917 en 950

B.1. De Ministerraad voert aan dat de prejudiciële vragen in de zaken met rolnummers 917 en 950 niet ontvankelijk zijn omdat de vonnissen waarbij die vragen werden gesteld niet op volledige wijze de normen aanwijzen die het voorwerp uitmaken van de prejudiciële vraag.

Alhoewel de vermelde prejudiciële vragen niet uitdrukkelijk gewag maken van artikel 15, eerste lid, van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, blijkt zowel uit de motivering van de vonnissen waarbij die vragen worden gesteld als uit de formulering van die vragen, dat de verwijzende rechters aan het Hof het verschil in behandeling voorleggen dat resulteert uit de onderscheiden verjaringstermijnen van artikel 15, eerste lid, van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, enerzijds, en van artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering, anderzijds.

B.2. De prejudiciële vragen in de zaken met rolnummers 917 en 950 zijn ontvankelijk.

Ten gronde

B.3. De aan het Hof voorgelegde prejudiciële vragen betreffen het verschil in behandeling dat bestaat op het gebied van de verjaring van vorderingen in het arbeidsrecht. Het verschil in juridische grondslag waarop die vorderingen zijn gebaseerd, is, in tegenstelling tot wat de Ministerraad aanvoert, geen afdoend gegeven om te besluiten dat de categorieën van personen op wier vorderingen die onderscheiden verjaringstermijnen van toepassing zijn, geen vergelijkbare categorieën van personen zijn.

B.4. Artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering bepaalt :

« De burgerlijke rechtsvordering volgend uit een misdrijf, verjaart door verloop van vijf jaren, te rekenen van de dag waarop het misdrijf is gepleegd; zij kan echter niet verjaren vóór de strafvordering. »

Artikel 15, eerste lid, van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten bepaalt :

« De rechtsvorderingen die uit de overeenkomst ontstaan, verjaren één jaar na het eindigen van deze overeenkomst of vijf jaar na het feit waaruit de vordering is ontstaan, zonder dat deze termijn één jaar na het eindigen van deze overeenkomst mag overschrijden. »

Artikel 2262 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt :

« Alle rechtsvorderingen, zowel zakelijke als persoonlijke, verjaren door verloop van dertig jaren, zonder dat hij die zich op deze verjaring beroept, verplicht is daarvan enige titel te vertonen of dat men hem de exceptie van kwade trouw kan tegenwerpen. »

Ten aanzien van de vragen gesteld in de zaken met rolnummers 917, 928 en 950

B.5. De vordering ontstaan uit een arbeidsovereenkomst, ongeacht of zij door de werknemer of door de werkgever is ingesteld, verjaart vijf jaar na het feit dat die vordering heeft doen ontstaan, en uiterlijk één jaar na het eindigen van de overeenkomst (artikel 15, eerste lid, van de wet van 3 juli 1978). Wanneer de werknemer zijn vordering evenwel grondt op een tekortkoming van de

werkgever die een misdrijf vormt, verjaart de vordering krachtens artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering vijf jaar na de datum waarop het misdrijf is begaan, zonder dat die termijn beperkt wordt door de verjaringstermijn van één jaar waarin voornoemd artikel 15, eerste lid, voorziet.

Er bestaat dan ook, zoals is aangegeven in de vragen, een dubbel verschil in behandeling : enerzijds, onder de werknemers, naar gelang van de contractuele of delictuele grondslag van hun vordering en, anderzijds, tussen de werknemers en de werkgevers, vermits in het strafrecht in arbeidsaangelegenheden doorgaans slechts tekortkomingen van de werkgever als een misdrijf worden aangemerkt.

B.6. Tussen de personen wier vordering onderworpen is aan de verjaringstermijnen van meergenoemd artikel 15, eerste lid, en die wier vordering onderworpen is aan de verjaringstermijn van voornoemd artikel 26 bestaat een objectief verschil : eerstgenoemden gronden hun vordering op een feit dat niet strafrechtelijk wordt bestraft, laatstgenoemden op tekortkomingen die de wetgever voldoende ernstig heeft geacht om er strafsancities aan te verbinden.

B.7. Wanneer de wetgever oordeelt de sanctie die aan sommige tekortkomingen wordt gekoppeld, te moeten verzwaren door ze als misdrijven te kwalificeren, dan is het in overeenstemming met die doelstelling de vordering tot herstel van het nadeel dat door die tekortkomingen wordt teweeggebracht, te onderwerpen aan de verjaring van de burgerlijke rechtsvorderingen steunend op een strafrechtelijke fout. Het is niet onevenredig met die doelstelling die vordering niet te onderwerpen aan de verjaringstermijn van één jaar van artikel 15, eerste lid, van de wet van 3 juli 1978.

B.8. Het is zonder relevantie dat de partijen refereren aan het arrest nr. 25/95 van 21 maart 1995 van het Hof, in welke zaak het probleem voortspoot uit het feit dat artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering tot gevolg heeft dat zij die door een fout schade lijden in een merkkelijk ongunstiger positie verkeren wanneer die fout een misdrijf uitmaakt, dan wanneer zulks niet het geval is.

B.9. Door de werknemers verschillend te behandelen naargelang het feit waarop zij hun vordering gronden al dan niet een misdrijf vormt, heeft de wetgever geen onredelijke maatregel

genomen.

Het eerste verschil in behandeling vermeld in B.5 is niet discriminerend.

B.10. Weliswaar leidt de toepassing van de betwiste bepalingen ertoe dat de werkgever en de werknemer verschillend worden behandeld, vermits doorgaans alleen tekortkomingen van eerstgenoemde ten aanzien van verplichtingen die uit de arbeidsverhouding zijn ontstaan, als misdrijven worden aangemerkt. Dat verschil in behandeling is evenwel niet verstoken van een verantwoording. De tekortkomingen van de werkgever die strafrechtelijk worden bestraft en die aanleiding kunnen geven tot een vordering tot schadevergoeding vanwege de werknemer, hebben veelal betrekking op geldelijke verplichtingen van de werkgever ten opzichte van de werknemer. Wegens de economische afhankelijkheid van de werknemer vermocht de wetgever in redelijkheid te oordelen dat de vorderingen betreffende die verplichtingen raken aan belangen waarvan het essentieel is ze te beschermen, dat die verplichtingen met strafmaatregelen moeten worden omringd en dat die vorderingen bijgevolg de langere verjaringstermijn dienen te genieten die gekoppeld is aan de vorderingen tot vergoeding van schade die uit strafrechtelijke fouten is ontstaan.

Het tweede verschil in behandeling vermeld in B.5 is niet discriminerend.

B.11. De prejudiciële vragen dienen ontkennend te worden beantwoord.

Ten aanzien van de vraag gesteld in de zaak met rolnummer 948

B.12. De Arbeidsrechtbank te Gent vraagt het Hof of het niet discriminerend is de vordering die uit de arbeidsovereenkomst is ontstaan tijdens de uitvoering van die overeenkomst, te onderwerpen aan de verjaringstermijn van één jaar waarin artikel 15, eerste lid, van de wet van 3 juli 1978 voorziet, terwijl artikel 2262 van het Burgerlijk Wetboek de vordering die ontstaan is uit de arbeidsovereenkomst nadat die overeenkomst is geëindigd, onderwerpt aan de dertigjarige verjaring.

B.13. In de verschillende wetgevingen betreffende arbeidsovereenkomsten heeft de wetgever verkorte verjaringstermijnen vastgesteld schommelende tussen zes maanden en drie jaar. Artikel 15

van de wet van 3 juli 1978 stelt de verjaringstermijn vast op vijf jaar, te rekenen vanaf de feiten die aanleiding geven tot de vordering. Bij die termijn wordt geen kritische opmerking gemaakt.

Evenwel, van oordeel zijnde dat het niet opportuun was de werknemer en de werkgever bloot te stellen « aan gedingen die een aanvang zouden kunnen nemen vele jaren nadat de uitvoering van de overeenkomst een einde heeft genomen » (*Pasin.*, 1900, p. 35; *Gedr. St.*, Kamer, 1953, nr. 543, p. 7; *Gedr. St.*, Senaat, 1953-1954, nr. 170, p. 12), heeft de wetgever een tweede verjaringstermijn vastgesteld, die afloopt één jaar na het eindigen van de overeenkomst.

B.14. Uit het geheel van de bepalingen waarbij verjaringstermijnen worden vastgesteld, blijkt dat de wetgever het nodig heeft geoordeeld om, voor de overeenkomsten die in diverse sectoren van het maatschappelijk leven het meest gangbaar zijn, te voorzien in verjaringstermijnen die voorkomen dat tussen de partijen geschillen rijzen lang nadat de contractuele relatie, in het raam waarvan de verbintenissen zijn ontstaan, een einde heeft genomen. In dat perspectief is de dertigjarige verjaring op het stuk van contractuele relaties gewoon een regel van residuaire aard geworden, veeleer dan de wettelijke uitdrukking van hetgeen het algemeen belang in de meeste gevallen vereist.

De wetgever, in overweging nemende dat wanneer de werkgever en de werknemer hun arbeidsrelatie hebben beëindigd, zij in volle vrijheid kunnen uitmaken wat hun nog verschuldigd is, - wat, zoals uit de praktijk blijkt, in de regel vrij snel geschiedt - handelt niet onredelijk door te voorzien in een ingekorte uitdovende verjaring van één jaar na de ontbinding van de arbeidsovereenkomst.

B.15. Wat de residuaire regel betreft, is het niet discriminerend deze als dusdanig te laten bestaan, wanneer de verjaringstermijn een aanvang neemt na het einde van de band van ondergeschiktheid in de arbeidsrelatie waarmede de vordering verbonden is.

Gesteld dat, zoals de verwijzende rechter beklemtoont, de termijn van dertig jaar als overdreven moet worden beschouwd, dan nog zou daaruit niet voortvloeien dat de toepassing ervan op de gedingen waarin een werknemer en zijn vroegere werkgever tegenover elkaar staan, discriminerend moet worden geacht. Het betreft immers een termijn die toepasselijk is op alle vorderingen waarvoor geen bijzondere verjaringstermijn geldt en hij is evenzeer toepasselijk op de

vordering die is ingesteld door de vroegere werkgever als op de vordering die is ingesteld door de vroegere werknemer. Het komt het Hof niet toe te zeggen of het wenselijk of opportuun is die termijn te wijzigen.

B.16. De vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet, doordat het de verjaringstermijn van de vordering van een werknemer die steunt op sommige tekortkomingen van de werkgever die een overtreding vormen, op vijf jaar vaststelt, terwijl artikel 15, eerste lid, van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten de verjaringstermijn van de rechtsvordering die steunt op de arbeidsovereenkomst beperkt tot één jaar na het eindigen van de overeenkomst.

Artikel 15, eerste lid, van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten en artikel 2262 van het Burgerlijk Wetboek schenden de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet, doordat zij « voor een vordering ontstaan uit de arbeidsovereenkomst en tijdens de arbeidsovereenkomst, een verjaringstermijn van één jaar bepalen, die begint te lopen bij het einde van de arbeidsovereenkomst, en voor een vordering ontstaan uit de arbeidsovereenkomst doch na het einde van die overeenkomst, de verjaringstermijnen uit het Burgerlijk Wetboek, inzonderheid de dertigjarige termijn in artikel 2262 van het Burgerlijk Wetboek, toepasselijk maken ».

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 18 maart 1997.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

L. De Grève